

Citation style

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Alexander Fidora (ed.), Die mantischen Künste und die Epistemologie prognostischer Wissenschaften im Mittelalter, Köln: Böhlau, 2013, in: Český časopis historický, 2014, 2, S. 337-338, DOI: 10.15463/rec.1189726899

český
časopis
historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Klaus OSHEMA

Bilder von Europa im Mittelalter

(Mittelalter-Forschungen 43), Ostfildern,
Thorbecke Verlag 2013, 678 s. + 43 většinou
barevných vyobr., ISBN 978-3-7995-4362-0.

Označuje-li autor svou takřka sedmisetstránkovou knihu jako studii, je to možno považovat za více než skromné *captatio benevolentiae*. Jde totiž o knihu velké píle i rozhledu (jen pro představu: knihu doprovází více než stotřicetistránková bibliografie; je nutno si uvědomit, že autory jako např. A. D. von den Brincken a jiné podobné je třeba hledat pod předločkou von) a zároveň i aktuálnosti tématu. Neboť nejde jen o středověk, protože úvodní kapitoly jsou obecnějšího rázu a jedna z nich je výslovně věnována době starověké a pozorují se „zášlehy“ až k Alexandru Velikému. A nejde o obrazy o Evropě, což se mi jako pojem zdá být víceznačné, ale o sledování představ o Evropě, či o jejím vnímání.

Jinými slovy jde o pojem Evropa a o představy o ní, promítající se v nejrůznějších pramenech. Ale než k tomu dochází, je podána skica o pramenech a metodě a pak zejména rozsáhlý přehled dosavadního bádání, v ní se přikládá velký význam pádu železné opony, jenž umožnil snazší překonávání bariér. A dodejme, že současně ukazuje na aktuálnost medievistiky i v diskurzu současné společnosti. V dalším před námi defiluje interpretace názorů jednotlivých kronikářů, ale také teologů i jiných autorů literatury v užším slova smyslu, kteří se přímo, či i toliko náznakem dotkli fenoménu Evropy jako takové.

Nepřekvapivě pak mnoho materiálu poskytly nejrůznější spisy hagiografické, zejména o takových osobách, které měly významné či aspoň zřetelnější východní kontexty. Stejně tak byly vzaty v úvahu i prameny obrazové, tedy zejména kartografické a důraz je kladen i na interpretaci literatury astrologické a zejména také prorocké. Samozřejmě přitom hrála významnou roli církev a její jednotlivé komponenty jako svým

způsobem integrující prvek a ovšem i církevní výpady za evropské hranice, zejména křížové výpravy. Ocenit je třeba i vyváženost partií věnovaných středověku ranému, vrcholnému i pozdnímu, i když předběžné zpracování látky a přístupnost pramenů se u jednotlivých epoch výrazně liší. Jako česká nota se vedle řady marginálních zmínek objevuje zejména Karel IV. v kontextu rozboru scény Tří králů na Karlštejně (s. 344nn.) a pak při interpretaci zejména hodnocení mírového projektu krále Jiřího (kde autor čerpá zejména z prací Martina Nejedlého), k němuž z hlediska svého přístupu zaujímá poněkud rezervované stanovisko. Není-li tu možno věnovat knize zevrubnou pozornost, jíž by si nepochybně zasloužila, je snad možno upozornit i na fenomén písma, který hrál v širším kontextu nepominutelnou roli.

I. Hlaváček

Die mantischen Künste und die Epistemologie prognostischer Wissenschaften im Mittelalter

Hg. von Alexander FIDORA unter
redaktioneller Mitarbeit von Katrin BAUER
(Beihefte zum Archiv für Kulturgeschichte
74), Köln-Weimar-Wien, Böhlau 2013,
208 s., ISBN 978-3-412-22124-9.

Za necelý rok po odeznění příslušného sympozia leží před námi jeho tištěný výstup. Poněkud záhadný titul knihy je možno přeložit zhruba jako Jasnozřivectví a teorie prognostického poznávání ve středověku. Je obecně známo, jak v středověku stála mnohá rozhodnutí pod vlivem nejrůznějších věsteb a astrologických kombinací, a proto není divu, že se medievistika těmito otázkami musí zabývat. (Ostatně tento svazek bezprostředně navazuje na jiný, který vyšel ve stejné řadě o pouhé dva roky dříve: *Mantik, Schicksal und Freiheit im Mittelalter*, Loris Sturlese (ed.), 204 s.) Deset poměrně stručných, zato ale rozevlátých témat dává nahlédnout do

evropského středověkého myšlení. Jednu výjimku tvoří vhléd do arabského prostředí 9. století a do teorie předpovídání počasí nejen na příkladu bagdáského filozofa al-Kindiho (Hans Daiber, *Erkenntnistheoretische Grundlagen der Wetterprognose bei den Arabern*) vycházejícího z Aristotela. Druhou pak závěrem připojená stať Katrin Bauerové o Janu (Johannu) Keplerovi a jeho pojetí vztahu astrologie a politiky (*De fundamentis astrologiae certioribus*). O zbytek se podělili badatelé nejen Německa, ale i Francie, Anglie, USA a Španělska. Poměrně kompaktní skupinu tvoří tři staťi věnované medicíně: Charles Burnett sleduje polemiky mezi teologií a astrologií o vztahu medicíny a astrologie, Danielle Jacquart zdrženlivost v otázce lékařské prognostiky kolem roku 1300 a Michael McVaugh píše o vlivu Galénova spisu *De crisi* na středověké lékařské myšlení. Ze zbývajících staťi ještě upozorňují na Jean-Marc Mendosia, který sleduje meteorologii a předpověď počasí ve středověku a vedle obecných otázek interpretuje v této souvislosti názory Pico della Mirandoly.

I. Hlaváček

Sylvie STANOVSKÁ – Manfred KERN
*Staročeské a německé milostné básnictví
vrcholného středověku*

Brno, Masarykova univerzita 2013, 193 s.,
ISBN 978-80-210-6342-6.

Publikace o staročeském a německém milostném básnictví z doby vrcholného středověku přináší dosud všechny známé texty staročeské milostné lyriky od počátků této žánrové tvorby, tzn. od přelomu 13. a 14. století až do 15. věku. Edici otevírá rozsáhlý úvod, členěný na několik kapitol. Zde se nejprve čtenáři nabízí pojednání o staročeské a evropské milostné lyrice středověku a následně o této tvorbě na pomezí Čech a Moravy. Rozlišovány jsou rovněž literární tradice a vlivy, včetně komentáře k uchování jednotlivých rukopisů.

Úvodní kapitolu zakončuje výklad o metrickém principu a edičním uspořádáním knihy. Druhá kapitola přináší již jednotlivé básně v celkem devíti kategoriích; „Milostný nářek“, „Nářek nad stářím“, „Milostný nářek – naučení o lásce“, „Chvála milované ženy“, „Milostná píseň – Chvála milovaného muže“, „Svítáníčko“, „Milostný lež“, „Milostný dopis“ a poslední konvolut tvoří varia. Zpřístupněné texty doplňuje kapitola komentářů k jednotlivým kategoriím i písním. Závěr rozšířili autoři navíc o rozbor gnomických textů. Přínos edice spočívá kromě sumáře textů též v tom, že básně editoři zpracovávali na základě srovnání staročeských lyrických textů s texty z prostředí německy mluvících zemí stejné doby, neboť staročeská milostná lyrika stojí na konci tradice středověké milostné lyriky. Přestože tedy počátky této tvorby sahají do románského jazykového prostředí, vliv na staročeskou produkci uplatnil zcela zásadně německý minnesang. Jsou to především písňové typy, témata, motivy, metaforika a stylové prvky, jež se s ním (podle autorů) zřetelně shodují. Hlavní iniciátorkou edice se stala Sylvie Stanovská, germanistka a překladatelka. Manfred Kern spolupracoval předně na úvodu a komentářích. Publikace, vedle skvělého edičního počínu, znamená i významný příspěvek na poli historicko-literárním, neboť odkrývá další z rovin a možností studia dějin mentalit.

D. Dvořáčková-Malá

Thorsten HUTHWELKER

*Die Darstellung des Rangs in Wappen und
Wappenrollen des späten Mittelalters*

(= Rank 3), Ostfildern, Thorbecke Verlag
2013, 222 s. s řadou diagramů a 5 barevnými
foto v textu, ISBN 978-3-7995-9123-2.

O tom, že heraldika ve svém středověkém vývoji není doménou laiků, ale důležitou pomocně vědnou disciplínou, která má co říci i vlastní historii, zřetelně svědčí Huthwelke-